

Anmeldelse.

Joh. H. Gebauer: Herzog Friedrich VIII von Schleswig-Holstein.
Stuttgart und Berlin 1912.

Med Dr. Gebauers Bog om „Hertug Frederik d. 8de“ foreligger nu den augustenburgske Serie af Levnedsskildringer afsluttet.

Forfatteren har til sin Raadighed haft det samme rigeholdige Materiale som ved Bogen om Hertug Christian August, saaledes navnlig det augustenburgske Husarkiv og de Samwerske Papirer, men han beklager selv, og Læseren vil heri være enig med ham, at det ikke denengang er bleven ham muligt at ledsage Fremstillingen med supplerende Bilag.

Skønt Hertug Frederiks Livsskæbne er af betydelig mindre Interesse for et dansk Publikum end hans Faders og Bedstefaders, vil en Bog, der er støttet paa et Kildestof som det forannævnte, dog altid have Krav paa Opmærksomhed fra dansk Side.

Dr. Gebauers Biografi af Hertug Christian August har tidligere været omtalt her i Tidsskriftet (S. R. II, 392 ff.). Det blev ved den Lejlighed fremhævet, hvilken Ubillighed han deri lagde for Dagen i sin Bedømmelse af Forholdet mellem Augustenborgerne og Kongehuset, som overhovedet mellem dansk og tysk, idet hans manglende Kendskab til den danske Opfattelse af Striden stillede ham ganske uforstaaende overfor samme.

Hans nye Skrift har ikke bragt ham nogen større Vanskelighed fra den Kant. Danmarks Forhold i Tiden mellem Krigene er i alle Hovedpunkter skildret i Tilslutning til Neer-

gaards Fremstilling i „Danmarks Riges Historie“, og meget kortfattet paa Grund af den ringe Forbindelse, der var mellem Augustenborgerne og Hertugdømmerne i det meste af denne Periode. Og for den følgende Tids Vedkommende blev Modstanderen ikke Danmark men Bismarck, der alt som han vejrede Chancerne for sine Ideers Gennemførelse, snart drog den stakkels Augustenborgerprins til sig, og snart atter stødte ham tilbage, stadig krydsende hans Planer, for sluttelig ganske at sætte Bom for alle Forhaabninger.

Det er denne korte, men bitre og opslidende Kamp, der er Hertug Frederiks Livsgæring, og hans Biograf har saaledes denne Gang i det væsentlige kunnet holde sig til tysk Literatur og til Brydningen mellem tyske Opfattelser. Han har yderligere haft et udmærket Grundlag i Jansen og Samwers „Schleswig-Holsteins Befreiung“ (Wiesbaden 1897), og han holder sig da ogsaa ganske indenfor de deri afstukne Rammer.

Et og andet er bleven bedre underbygget ved Fremdragelse af nyt Stof, ligesom Forf. ogsaa har udnyttet de senere Aars trykte Literatur, der i saa høj Grad har kredset om Bismarck, men nogen større Afgang bringer det ikke, og intet epokegørende nyt. Helhedsindtrykket er det samme. Ved sin langt fyldigere Fremstilling og ved sin Rigdom paa originalt Stof er Jansen og Samwers Skrift da nu som hidtil det, man maa se hen til som Hovedværket. Det er ikke bleven overflødiggjort ved Gebauers Arbejde, medens dette paa sin Side ved sin kortere og klarere Form giver et bedre Overblik, og tillige noget bedre, om end langt fra fyldestgørende, giver Indblik i, hvilke Stemninger og Følelser der i disse bevægede Tider var raadende i den augustenborgske Familie-kreds.

I Opfattelsen viser sig dog en Svingning, skønt Forf. ikke nogetsteds direkte tager Afstand fra sine Forgængere, og skønt begge slutter med at fremhæve, at hvad der dengang skete, nu staar som en urokkelig Kendsgerning, og at fuld Forsoning er tilvejebragt mellem Preussen og Slesvig-Holsten. Thi medens Jansen og Samwers omfattende Arbejde i Virkeligheden

var et Forsvar for Prins Frederik og hans „Ministre“ og et skarpt Indlæg mod den bismarckske Tradition, og navnlig mod Sybel, saa søger Gebauer at dele Vind og Sol lige, og man møder hos ham intet af den Bitterhed, hvoraf hines Skrift var gennemtrængt.

Man mærker, at man her staar overfor en Mand, der ikke selv har følt Slaget, og i hvem Respekten for Bismarck er dybt rodfæstet. Kun indirekte kommer Kritiken af dennes Handlemaade frem, og den rettes nok saa stærkt mod Prinsen og hans Politik.

Hvad Gebauer navnlig bebrejder Prinsen, er hans alt for store Tilbageholdenhed under Forhandlingerne med Bismarck, fordi han stadig nærrede Angst for, at denne skulde misbruge hans Tillid. Saaledes gik det ved den Ahlefeldtske Sendelse til Berlin i Marts 1864, hvor Prinsen havde givet en alt for begrænset Fuldmagt, og saaledes gik det navnlig paa den mest afgørende Dag i Prinsens Liv, da han d. 1ste Juni 1864 var kaldet til Berlin for at konferere med Bismarck, og med god Grund mente sig sikker paa nu at opnaa den længe ventede Anerkendelse.

Ganske absolut bestrider Gebauer Rigtigheden af den af Jansen og Samwer fremsatte Paastand, at Bismarck kun havde ladet Prinsen kalde for at stille ham overfor uantagelige Vilkaar. Det var nye Efterretninger fra London, der havde genvakt Bismarcks Haab om Annexionstankens Gennemførlighed, og dermed ogsaa hans absolute Uvilje overfor en Løsning i augustenburgsk Retning, men alligevel anser Gebauer det ikke for usandsynligt, at Samtalen kunde have ført til det forventede Resultat, hvis Prinsen havde lagt mere Forhandlingsvillighed og større diplomatisk Klogskab for Dagen. Nu gav han istedet ved sin Forbeholdenhed Næring til Bismarcks Mistillid, idet han styrkede dennes Mistanke om, at han ikke kom frem med sine virkelige Planer.

Skønt Forf. selv gaar ud fra Berettigelsen af de augustenburgske Krav, lægger han ikke Skjul paa, hvor ganske anderledes Bismarck saa paa Sagen. Derfor kan han ogsaa i Modsetning til Jansen og Samwer hævde, at Bismarcks momentvise

Fremhæven af den oldenborgske Kandidatur var mere end blot og bar Intrige, og overfor sammes Gang paa Gang tilbagevendende Markering af det præjsisk-østrigske Forslag af 28. Maj, om Augustenborgernes Indsættelse i Hertugdømmerne, som en Akt af fundamental Betydning, fastholder han paa det bestemteste, at der ikke deri laa det ringeste af en Anerkendelse, og at selve Forslaget bortfaldt umiddelbart efter dets Fremsettelse.

Gebauer er saaledes alt andet end en ubetinget Forsvarer af den augustenborgske Politik, hvor den ikke er rettet mod Danmark, og næst at fremhæve, hvorledes Bismarck i enhver Henseende var Prinsen overlegen, kan han ikke sige denne fri for til en vis Grad selv at have bidraget til det uheldige Udfald af sin Skæbne.

Foruden Prinsens møder man hyppigt hans Fader Hertug Christian Augusts Navn, og de Bidrag, som ogsaa dette Bind giver til den gamle Hertugs hele rastløse Virksomhed, hans Forhaabninger og Skuffelser, ere, om end fragmentariske, dog ikke uden Betydning.

Velskrevet som Bogen er, vil den ogsaa i Danmark kunne læses med Interesse, men Udbyttet svarer dog ikke ganske til de Forventninger, man var berettiget til at stille. Til en udtømmende Behandling af de augustenborgske Papirer synes Tiden endnu ikke at være inde.

Axel Hansen.